

Esélyegyenlőség és önérvényesítés

Naszlady Attila Bioetikai Kongresszus, Budapest 2008

A Világ jelenségei, ha egymással összefonódva jelennek is meg, az értelem számára a következőképpen borulnak egymás fölé: élettelen, élő, szellem.

A létrendi egymáshoz viszonyulás értékrendi rangrendet is valósít. „Értékrend és létezésrend egymásra vannak hangolva”¹. Oly annyira, hogy érdemes nemcsak oldalirányú, hanem alá-fölé irányuló szabad gondolatátársításokkal is vizsgálni.

Az esélyegyenlőségre és önérvényesítésre vonatkozó *legfelső szintű* eligazítás e téren isteni kinyilatkoztatás eredetű: .. Isten előtt minden ember egyenlő esélyű az üdvösségre²

Erkölcsei esélyegyenlőség

A társadalom-erkölcstanász *P. Calves S.J.*³ szerint az *emberiség egyetemessé válását* jelenti a globalizáció, mely az utazások révén a térbeli, az elektronizáció által az időbeli elérhetőséget óriási mértékben könnyítette meg, egyre több ember számára *egyenlő lehetőséget* nyújtva sok mindendenre. Kérdéses azonban, hogy ez az evilági (globális) egyetemesség miként valósul meg; *Szent Ágoston: Isten városa*, *Morus Tamás: Utópiája*, *Aldous Huxley: Szép új világ-a*, *Orwell: 1984-e*, vagy a *Biblia: Egy akol egy pásztor* jóslata formájában teljesedik-e ki?

Az egyetemestől eltérő – több vagy kevesebb – viszont könnyebben felismerhető s ez alkalom lehet a példakép választásra vagy éppen ellenkezőleg -- a nem követendő elkerülésére. Ily módon könnyebbé válik az erkölcsi állásfoglalás. A közösségek számára az erkölcsi elvárás rendszerint jogi megfogalmazást nyer, mivel *az erkölcs belső jog, a jog meg külső erkölcs* feltéve, hogy e kettő összhangban tartják. Téves az a megállapítás, hogy az erkölcs olyan, amelyet mindenki meghatározhat, holott, -- éppen ellenkezőleg -- annak kell mindent meghatároznia. Az erkölcsös magatartás tekintetében tehát mindenkinek *egyenlő esélye* van.

Társadalmi esélyegyenlőség

Az egyik leglényegesebb evilági általános alapelv az Európai Közösség alapító egyezményében: a 6. cikkelyben (tilalom nemzeti hovatartozás miatti diszkriminációról), és a 119.cikkelyében (a nők és férfiak egyenlő bérezése) vannak lefektetve.⁴; Igazságos ez?

(1.ábra). Hasonlóképpen jelenik meg ugyanez a

Lisszaboni EU Szerződésben⁵. Ezek az alapelvek minden területen alkalmazandók, különös tekintettel a társadalmi, gazdasági, kulturális és családi életre. Az persze demagógia, hogy

mindenkinek minden tekintetben jár az *esélyegyenlőség*. Ez már biológiai értelemben sem lehetséges, a szellemiekről nem is beszélve. *Esélyegyenlőség* csakis erkölcsi, s ennek megfelelő jogi értelemben várható el: mindenkinek jár mindaz, ami az ő tisztességes életéhez szükséges, beleértve a környezet által íránta gyakorolt bánásmódot.(2.ábra). Ez azonban nem jelentheti azt, hogy ezt erőszakkal kell elérni, mert az a koncentrációs táborok falanszterhez-esélyegyenlőségéhez vezet, melyet diktatúrával hozhatnak csak létre. Az így kicsikart *esélyegyenlőség* az egymástól nagyon is „különböző” személyiségek szabadságának súlyos csorbítását jelenti. XX-ik századunkban erre „meggyőző” példákat tapasztalhattunk. A politikai, gazdasági és kulturális diktatúrák közül az olasz fasiszta diktatúra csak a politikára, de a gazdaságra és kultúrára nem vonatkozott; a német nemzeti szocialista diktatúra a politikára és kultúrára, de a gazdaságra nem, míg a nemzetközi szocialista szovjet-orosz diktatúra mindhárom területre – politika, gazdaság, kultúra-- kiterjedt. A XXI-ik században pedig a neoliberális hatalom valójában „szabadságot nem kiterjeszteni, hanem kisajátítani törekszik”⁶

A magyar alaptörvény szerint: „54. § (1) A Magyar Köztársaságban minden embernek veleszületett joga van az élethez és az emberi méltósághoz, amelyektől senkit nem lehet önkényesen megfosztani.” ***Ezeknek súlyos megsértése volt a 2006 októberi rendőri terror***

70/B. § (1) A Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van a munkához, a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához. Ennek megsértése a munkahely veszteséssel kikényszerített kötelező átképzés valamint a tandíj fizetéseképtelenség miatti továbbtanulás akadályozása (Numerus clausus pecunialis) ***A munkanélküliség nem konjunkturális, hanem strukturális.***

(2) Az egyenlő munkáért mindenkinek, bármilyen megkülönböztetés nélkül, egyenlő bérhez van joga.

„70/D. § (1) A Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez.” ***Ennek súlyos megsértése az egészségbiztosító (OEP) rendelkezése, mellyel a gyógyító teljesítményeket nem orvos-szakmai, hanem pénzügyi okokból korlátozza.***

David Korten „a világ népeire erőltetett globális gazdasági integráció súlyosan és gyorsan korlátozza a világ népeinek szuverén jogait és (esélyegyenlőségi) lehetőségeit, hogy a transznacionális tőke egyre növekvő (önérvényesítő) hatalma ellenében megóvják ...érdekeiket”.

A demokratikus hatalom szétesztottsága azt a benyomást kelti, hogy a hatalomból igen kis rész jut egynek-egynek s ezt a társadalom tagjai úgy értelmezik, hogy a felelősségből is kicsi esik rájuk – tehát „nem érdemes” cselekedni, mert „úgysem számít”, hogy én mit teszek (pl. az esélyegyenlőségét kifejező szavazásra nem megy el). Ezzel szemben az alá-főlé rétegzett

(hierarchikus) társadalmi rendben „egy réteg kiesése” (pl. a szervezett munkásságé) is jelentős zavart okoz – tehát „nem mindegy”, hogy mit teszek vagy nem teszek. Hasonló a két elrendezés az „*esélyegyenlő*” párhuzamos és az „*alá-főlérendelt*” soros elrendezésű kapcsoláshoz. A gazdasági versenyszférában az *esélyegyenlőséget* – az antitröszt, valamint a magángazdaságok állami támogatását régóta tiltó -- törvények hivatottak biztosítani. Ezt a nagyvállalatok kiszervezéssel (outsourcing) jogtalanul, vagyis erkölcstelenül játszik ki: egy piramis jellegű vállalati strukturát hoznak létre, melyben nem egyetlen óriás uralja a piacot, hanem sok kicsi szerződéses alvállalkozóhoz széttörölve működnek (fracturing), de a legfelső irányítása alatt⁷.

Az esély a *valószínűség* köznyelvi megfelelője. Tudományosan a valószínűség számszerűsíthető a *gyakoriságból*. (Az össz lehetőség és ebből megvalósuló ténylegesség arányából)

Hogy a társadalmi esélyegyenlőség elve a gyakorlatban is érvényesülhessen, szükség lehet ún. pozitív megkülönböztető intézkedésekre is, hogy a méltánytalanul nem egyenlő esélyűeket egyenlő

esélyűvé lehessen „emelni” (2. ábra). Az átlag feletti eséllyel rendelkezők eseteiben viszont az igazságosság szellemében meg kell vizsgálni, hogy méltányos-e ez az állapot. Ha méltánytalan az előny, akkor a negatív diszkrimináció is lehet igazságos, erkölcsös, jogos.

Az **Amszterdami Szerződés** hatálybalépésével egy új, a diszkrimináció tilalmáról szóló **6/A cikkely** erősíti meg az esélyegyenlőség elvét. „Ezen új cikkely célja, hogy a Tanács megtehesse a szükséges intézkedéseket mindennemű(?), a nembeli, a faji, az etnikai hovatartozáson, a koron, a vallási, a lelkiismereti, (és egy, szerintem sajnálatosan új—a szexuális érdeklődésen !?) alapuló diszkrimináció leküzdése érdekében”^{4; 5}.

A Nemzetközi Kölcsönös Egészségi Alapok Szövetsége Nyilatkozatában van: „A világkereskedelem és a gazdaság liberalizációja nem szükségképpen szolgálja az állam érdekeit. ...a politikának gondosan ügyelnie kell ...u.o. értékes, de nem kereskedelmi elvek egyensúlyára, mint például a szolidaritás, esélyegyenlőség és minőség”⁸.

A jogos és tényleges megkülönböztetésnek azonban nem mindegy a módja: nem kifogásolható általában a gondolati, a vélemény nyilvánítási megkülönböztetés, de ez nem lehet

az érintettre nézve tevőlegesen, tényszerűen (objektíve) hátrányos kivéve, ha a többiekre nézve viszont előnyös a korlátozó (negatív) megkülönböztetés (pl. gyermek porno filmek tiltása).

Az evilági jogalapú gazdasági egyetemesség (globalizáció) összetartást (kohézió), ismeret közvetítést (kommunikáció) és együttműködést (kooperáció) kíván meg, míg az erkölcsalapú társadalmi egyediség elvárásai a távolságtartás, önállóság (autonómia), az ismeretszerzés és -képzés (informatika) valamint a versengés (kompetíció) – ám mindezek mértékletességgel, és arra törekedve, hogy az egyén és közösség igaz érdekei mennél jobban megközelítsék egymást. Ebben a tökéletes erkölcsi elv a „szeresd felebarátodat, mint tenmagadat”⁹, mely azon a tudományosan is igazolható lélektani tétel által nyert igazoláson alapul, hogy *az önszeretet olyan tökéletes, hogy mértéke lehet a mások iránti szeretetnek*. Itt a *felebarát* ill. *mások*, a Szentírás görög szövege¹⁰ szerint az, „aki a közeledben van (πλησιον)”. Tehát nem teljesíti e parancsot, aki egyesületekben, ilyen-olyan közösségekben buzgólkodik, otthoni és/vagy munkahelyi környezetében viszont kibírhatatlan, szeretetlen. A német (Nächste) és az angol (neighbour) bibliafordítás tehát pontosabban fejezi ki a megfelelő görög szó jelentését.

Erkölsös önérvényesítés

A másik alapvető tulajdonság mindenkiben a jól - rosszul felfogott önérdek szem előtt tartása. Az önérvényesítés mértéktartó humanista változata a *korlátozott önzés*, míg keresztény, szinte emberfeletti formája a *korlátlan önzetlenség*. Az ismeretek képzésében és megszerzésében a mértékletesség: a szükségesre és elégségesre szorítkozás, nem pedig a dicsőség hajhászó tudáshalmozás, melynek szinte rabjává lehet válni. Ilyen pl. a sajtófaló “jól értesültség” szenvedélyes keresése, vagy az internetes függőség. A bizalom vesztes miatt mindent önérdekből ellenőrizni törekvés egyik példája, amikor a betegek az orvosi ismereteket interneten keresgélnek, amint ezt egy angliai felmérés mutatja¹¹ -- persze törvényszerűen félművelt módon, több bajt (szorongás), mint előnyt szerezve. Hasonlóképpen az életviteli pompa (luxus) hajszolásában is elvész a személyes szabadság. Az eszeveszett versengés egyfajta rabság. Mindazonáltal attól függően, hogy miben versengünk, lehetünk vesztesek vagy nyertesek. A versenyekben a belső önérvényesítés küzd a külső esélyegyenlőséggel szemben, mert a külső feltételeknek egyenlő esélyt kell biztosítaniok, de a versenyzők belső esélyei (képességei) természetesen nem egyenlők. A verseny eredménye éppen ezt mutatja ki.

A verseny, természeténél fogva főleg veszteseket termel, mivel a sok közül csak egy lehet győztes; humanista módon ez javítható, ha *segítünk versenyezni* és keresztény módon kizárólag nyertesekre váltható, ha *versenyzőink segíteni*. Önellentmondó (paradox) módon azonban ehhez az igazán emberi magatartáshoz emberfeletti erőre van szükségünk, mivel önmagunkat – mint valóban hozzánk méltó, egyenlő versenytárs „ellenfelet” -- kell legyőznünk, erkölcsi elvek alapján végzett mértéktartó gyakorló edzés (pl. áldozatvállalások,

önmegtagadások) segítségével. Ha az egységesen kötelező elvek, pl. a Tízparancsolat (Decalog), mint tartalom helyére csak egyéni akarások és kívánságok kerülnek, akkor az ész csupán számító, latolgató működésbe hanyatlik, s elaprózott anyagelvűsége atomizálja a közösséget, melynek elidegenedés, magányosság, sikertelenség, kudarc, küzdőképtelenség, kiégettség, búskomor-kór (depressio) és betegségek az eredményei – szinte *egyenlő eséllyel* bárki számára.

Az Európai Unióban minden negyedik embernek van valamilyen lelki problémája, és minden kilencedik percben öngyilkos lesz valaki - A brüsszeli tanácskozáson kiemelten összpontosítottak az öngyilkosságok számának csökkentésére, a betegek megbélyegzése és diszkriminációja elleni küzdelemre. Ezzel összefüggésben megemlítendő, hogy az Általános Kereskedelmi Szolgáltatások Egyezménye (GATS – a WTO elődje).. *kizárja az állami szabályozással gyakorolt szolgáltatás nyújtását, mert a versenyhelyzet korlátozásának tartja* (v.ö. angliai Corn Law 1); *másrészt hasonló szolgáltatók között tiltja a megkülönböztetést; harmadrészt biztosítani kell a hazaiakkal azonos lehetőségeket a külföldieknek is*”¹¹

Az ember szellemi erejével, eleget téve a parancsnak: *Hajtsátok uralmatok alá a Földet*¹², (Gen.I.28) képes együttműködésre kényszeríteni az atomokat, vagy még a modern fizika szerint valószínűségi tulajdonságokat mutató elektronokat is, amint ezt a vegyészet és a gyógyszerészet, valamint az elektronika és információ technológia bizonyítja; de az önlegyőzéshez nem elég a helytállóan informált ész szellemi ereje, hanem a mindenki számára egyenlő eséllyel elérhető jó erkölcsben edzett akarat, és nemes érzelmekkel támogatottság is szükséges, hogy a kegyelem jó alapokra találjon. A *Gratia supponit naturam et perficit* katolikus teológiai dogma ezt mondja ki. Természetünk nem egyenlő, érvényesülése is eltérő, de a keresztény teológia tanítása szerint a cselekvés erkölcsi megítéltetésében a személyes *esélyegyenlőség* alapja az, hogy mindenki a neki elegendő kegyelemben részesül. Ezáltal válik az Istentől kapott szabadság az általa megengedett kísértés ellenére igazságossá. A kísértés egyik fajtája az, amikor valami esélytelen vágyására biztat, hogy aztán a kudarcba s ezáltal kétségbeesésbe kergessen.

Az ember szellemi légkörének akkor van tudatában, ha átlátja és érzékeli lehetőségeit és esélyeit. A kedvezőtlen vagy éppenséggel a rosszat is. A rossz: lehetőség és esély a bajra. Vajon ebben is egyenlőség kell? A jó esélyek tengerében az *önérvényesítés* küzd az átlag feletti többletért vagy a lemaradás ellen. Akiknek sikerül, azok “élnek, mint hal a vízben” gyakran persze csak látszólag veszélytelenül Inkább jelentheti a biztonság esélyét, ha jó kapcsolat van a háttérben, bár manapság az sem ritka, hogy egy csúszó-mászó barát nemcsak ígér, de “be is tart”. Lehet ugyanis, hogy a védelemnek látszó helyzet jelenti a veszélynek legnagyobb esélyét, hiszen a védelmet nyújtó is kísértésbe jöhet a védett kárára „bekebelezhető” nyereség esélyének hatására.

Hamissággal teli korunkban előfordul, hogy az egyén nem mindig tudja, hogy a helyzete veszélyes netán kifejezetten rossz avagy a jóra védett valószínűségű; a *“látom a jót s követem a rosszat”* (*video meliora proboque sequor*)¹³ meglehetősen gyakori jelenség.

A tudás megszerzés esélyegyenlősége

A tudás, a helyzet- és esélyfelismerő képesség megszerzésére három lehetőség van: 1) kitalálja a zseni ;

(3. ábra)

2) eltanulja a mestertől a tanítvány, (4.ábra);

3) megszerzi közvetítő elemekből: könyvekből, előadásokból mozgóképekből (film, televízió). Az első kettő változatban nincs esélyegyenlőség; a harmadik a szöveg (elhangzó vagy írott) és a kép az ismeretszerzés esélyének többé-kevésbé egyenlő lehetőségét nyújtja. Többé-kevésbé, mert „*A könyv és folyóirat kiadás egyre jobban gazdasági-politikai karanténba kerül, a művelődési otthonok szerepe marginalizálódik, a közmegítélésben a tanuláshoz kicsi a presztízse*”¹⁴ „*A tudáshoz való hozzáférés egyetemlegességének követelményét a digitális könyvtárak révén látja megvalósíthatónak az az Egyesült Államokbeli Bizottság, amely egyenesen az elnök számára tudósít (PITAC)*”.¹¹ Ugyanakkor a globalizációt vezénylő a Gazdasági Együttműködés és Fejlesztés Szervezete (OECD) iránymutatása inkább a képességek fejlesztését szorgalmazza. Kérdés, hogyan lehet a nagyjából vesztett képességeket fejleszteni, de főleg hogyan lehet az eredményességet megítélni? A tárgyi tudást az ismeretek mennyiségével és pontosságával viszonylag jól lehetett osztályozással minősíteni, rangsorolni. A tárgyi tudás megszerzésének lehetősége azonos tanár esetén egyenlő esélyt jelent minden diákjának. A különbség a diákok képességei között van. A képességet a probléma megértés és megoldás minőségével (helyesség, ráfordított idő) mérik. Ilyen a PISA rendszer: matematika, általános tudományos ismeretek, szövegértelmezés, feladat megoldó készség.

Csak hogy a jólét divatos „erkölcstelen lazaságára” szokott modern ember nehezen választja a szigorú önfegyelmekkel járó önálló, vagy a mestertől tanulás meredek útját. A betűvető Gutenberg galaxis múlt felbe kerülését követően az elektronikus közlés, mint a televízió és a internet (ICT) mindenki számára egyenlő eséllyel segíti az ismeretszerzést. De csak segíti és csak az elvi lehetőség egyenlő, a tényleges megszerzés esélye a felhasználó esztétikájától függ.

A kormányzóvivők sajtónyilatkozata is az éppen időszerű politikai eseményekben való tájékozottság kiegyensúlyozottságát lenne hivatva szolgálni, ha nem lenne u.n.”információs asszimmetria” a sajtófőnök és a kutyába se’ vett hallgatóság között (**5. ábra**).

Ugyanezt fejezi ki a sokszor idézett csonka szállóige “...megvan a könyveknek a sorsa” , de csak teljes formájában : *Pro captu lectoris habent sua fata libelli*” ¹⁶ -- azaz az olvasó képességétől függ a könyv sorsa – elolvassák vagy eldobják, megtanulják netán elégetik.

Az *önérvényesítés* és *esélyegyenlőség* összekötését szimuláló kétes törekvés, ha valaki méltánytalan kedvezményekre vadászik (pl: ha egy gyermektelen üdülési kedvezményt oroz el egy sokgyermekes munkavállalóval szemben; a munkaadó meg állami támogatásból tehát közpénzből akar fejleszteni, hogy még versenyképesebb legyen, holott így is nyereséges).

Önérvényesítés és *esélyegyenlőség* összehasonlítása *egyéni* és *közösségi* jellemzők alapján:

egyéni

kiválaszt(ód)ás
hivatás
belső erő
állapotbeli kötelesség
erkölcs
szolgálat
irgalmasság
bizalom keltő (hitel)
versenyez segíteni
fejlődés
mozgósít
felizgat
korlátlan önzetlenség
teremtés rendjének követése
a szeretet hatalma

és/vagy

közösségi

kinevezés
küldetés
külső erő
cselekvésbeli felelősség
jog
uralom
igazságosság
félelem keltő (adó)
segít versenyezni
haladás
békéltet
megnyugtat
korlátozott önzés
rend teremtés követelése
a hatalom szeretete

Az *önérvényesítés*, bár rokon fogalomként tekinthető, de nem azonos az öntevékenységgel, mely viszont nem jelenthet öntörvényűséget.

1981-ben az Amerikai Szívgyógyászok Társasága az A típusú viselkedést besorolta a koszorúér-betegség kockázati tényezői közé. Az „A” személyiségstílusú ember rendkívül **ellenséges. Versengő és teljesítményorientált**: még az **idővel is versenyt fut**, és **nem tud igazán pihenni**, lazítani, **türelmetlen, dühös**, *ha várakoznia kell*, és *ha olyan emberrel*

találkozik, akiket hozzá nem értőnek tart. Rendkívüli önbizalommal bír, de belül állandóan bizonytalan, kételyek gyötrik. Nem bízik más munkájában, **robbanékonyan, túlkibálva beszél, ajka ilyenkor összeszorul, vörös a feje . Fetisizálja** (szinte vallásos tiszteletben tartja, fétissé avatja) **a pontosságot**, sürgeti mások beszédét. **Egyszerre két dolgon gondolkodik,** illetve **két dolgot végez egy időben** - egyre kevesebb idő alatt. A környezetében lévő szép dolgokat nem veszi észre. **Beszédstílusa gyakran obszcén** - durva, trágár, sértő, szemérmetlen. **A teljesítményt számokban méri,** szinte **minden játékot győzelemre játszik,** akár még a gyerekeivel is.

Az „A típusú” személyiség esetében 8,5 fél év alatti megfigyelés során a koronária betegség rizikója kétszerese volt a kontroll csoportnak. Az ismétlődő infarktus rizikója 5-szörös volt!¹⁸

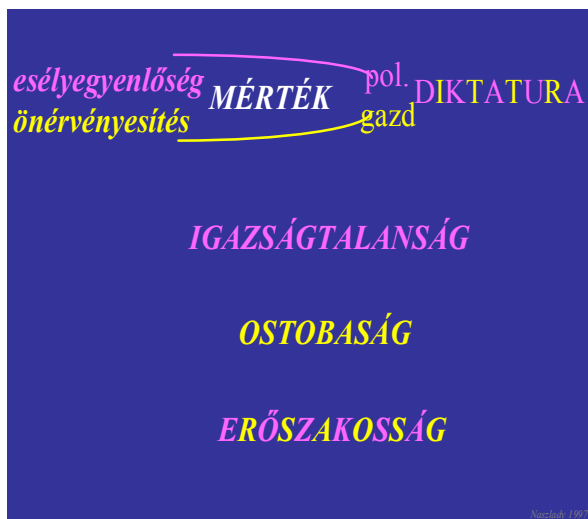
Az öntevekenység egy különleges formája az önkéntesség. Ebben is jelen van az esélyegyenlőség: bárki vállalhatja. *„Az önkéntesség három legjellemzőbb tulajdonsága, hogy anyagi érdekektől mentes, szabadon választott és mások javát szolgálja. Az önkéntesség előnyökkel jár mind a társadalom egészére, mind az önkéntes munkát vállaló egyénre nézve és mindhárom kiemelt területéhez jelentősen hozzájárul az önkéntesség: nevezetesen a társadalmi integrációhoz, a szegénység csökkentéséhez és a teljes foglalkoztatottsághoz”.* Ezeknek a finom megkülönböztetése elsősorban a kulturális életben fontos; a művész lelkek ugyanis hajlamosak egybemosni őket. Nehéz is ezeket egymástól szétválasztani és csupán a mérték(letesség)en múlik, ami viszont a kultúra területén nem mérhető, csak becsülhető.

A mértékletesség döntő jelentőségű mind az *esélyegyenlőség*, mind az *önérvényesítés* gyakorlásának hatókörében. Az *esélyegyenlőség* biztosítása közösségi feladat, de nem mindenben, és főleg nem mindenáron, azaz mértéktelenül, mert az – önellentmondó módon -- törvényszerűen igazságtalanságokhoz vezet. Erre viszont az emberek – akár a gyerekek – rendkívül érzékenyek, majd türelmetlenné válva előbb jogosnak és erkölcsösnek vélik, később, felbujtók hatására, akárhányszor jogtalanul is a vélt igazságosságot ki akarják kényszeríteni. Az helyes *önérvényesítés* viszont nem közösségi, hanem egyéni mértéktartást követel, mert anélkül könnyen Don Quijote-i szélmalomharcba keveredhet. A hatalom ilyenkor vetemedik erő(szak) alkalmazására, esetenként a jogos követelők ellen is, és kialakul a politikai diktatúra holott az erőt az igazságosság érdekében kellett volna már megelőzően, állhatatosan alkalmazni.

Fontos az is, hogy az önérvényesítő törekvés károkozás nélkül méghozzá okossággal történjék. Ha ez nem sikerül akkor vagy egyéni kudarccá válik, annak minden szomorú következményével egészen önveszélyes búskomor-kórig (depresszió); viszont közveszélyes, ha néhány hatalommal bíró ember mértéktelen *önérvényesítési* öntörvényűs törekvésébenm légvárakat épít netán szellemi (tudománybeli, kulturális) és/vagy gazdasági egyeduralmat igyekszik kialakítani (globalizáció).

Tehát, ha az *esélyegyenlőség mértéktelenségében igazságtalansággal*, az *önérvényesítés oktalansággal* s mind kettő *erőszakossággal* párosul, akkor az eredmény társadalmi ésvagy gazdasági diktatura.. Ezzel szemben, ha az *önérvényesítő önmegvalósítás okossággal* és az *esélyegyenlőség szolidáris mértéktartó igazságossággal* történik, méghozzá állhatatos lelkierővel, akkor társadalmi és gazdasági jól-lét az eredmény

Az alábbi 7. és 8. ábra ezt foglalja össze:

7. ábra

Politika és gazdaság kölcsönhatása

8. ábra

Érdekes, hogy a jól-lét négy feltétele az évszázadok óta tanított négy sarkalatos erény: Temperantia (mértékletesség), Prudentia (okosság), Iustitia (igazságosság), Fortitudo (erősség).

Irodalmi hivatkozások:

1. Schütz A.: A bölcsélet elemei 2. Kiadás Szt. István Társulat, Budapest, (1940)
2. a 17:2-; a 75-; és a 98:9-ik zsoltár
3. P.Calves S.J. cit. Pruzsinszky J. Ökumené 95/3-4
- 4.. • „ Article 6 (ex Article F) of the EU Treaty has been amended so as to reaffirm the principle of respect for human rights and fundamental freedoms;
 - a procedure is laid down for dealing with cases where a Member State has committed a breach of the principles on which the Union is based;
 - more effective action is to be taken to combat not only discrimination based on nationality but also discrimination based on sex, racial or ethnic origin, religion or belief, disability, age or **sexual orientation**; (Amszterdam 1997 okt 2.)
5. Hivatalos Lap C 115 , 09/05/2008 o. 0001 – 0388
 EURÓPAI UNIÓRÓL SZÓ LÓ SZERZŐDÉS és az EURÓPAI UNIÓ MŰKÖDÉSÉRŐL SZÓLÓ SZERZŐDÉS (Lisszabon 2007 dec. 13)

KÖZÖS RENDELKEZÉSEK I. CÍM 2. cikk

Az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul. Ezek az értékek közösek a tagállamokban, a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség társadalmában.

6. Lezsák S.: *Sydney-ben mondott beszéd 2008* (cit. Magyar Élet 2008 - ausztrál újság)
7. Herbert E. Meyer: *What In The World Is Going on?* <http://howtoanalyzeinformation.com/>
–World Economic Forum 2008 Davos
8. Naszlady A. : *Az információs társadalom meglevő és várható népegészségügyi hatásai*
Civilizáció és egészség MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2004. 116.old.
GATS és a PITAC
cit. Interntl.Ass.of Mutual Health Fund Declaration on Globalisation and Health Care
Montevideo, Uruguay, 21 of March, 2001.
9. Mt 19,19; Lk 10,27
10. Konkordancia Budapest 1987; 289 és 1302 old.
11. Coulter A.: *A közönség hozzájárulása az egészségével kapcsolatos adatokhoz, ismeretekhez.*
A Brit Királyi Alapítvány adatgyűjtése 1998
- 12 Genesis I. 28
13. Ovidius: *Metamorphoses VII., 20*
14. Bácsy E.: *A rádió, a televízió és a 21. századi civilizáció.*
cit. Civilizáció és egészség
MTA Társadalomkutató Központ, Budapest, 2004. 137. old..
15. Terentianus Maurus : *De Literis, Syllabis E.c., 1. 1286*
16. *A Koppenhágai Nyilatkozat és Cselekvési program*
17. The OECD Programme for International Student Assessment (PISA)
18. Western Collaborative Group Study (1975)

Epilógus : Az önkéntesség előnyei

"Az önkéntesség előnyökkel jár mind a társadalom egészére, mind az önkéntes munkát vállaló egyénre nézve. A Koppenhágai Nyilatkozat és Cselekvési program mindhárom kiemelt területéhez jelentősen hozzájárul az önkéntesség: nevezetesen a társadalmi integrációhoz, a szegénység csökkentéséhez és a teljes foglalkoztatottsághoz.

Először is, az önkéntesség gazdasági szempontból is jelentős hozzájárulást jelent a társadalomnak. Abban a néhány országban, ahol az önkéntességről empirikus vizsgálat készült, az önkéntes munka részesedése a GDP (Gross Domestic Product)-nek mintegy 8-14 %-át tette ki. A jogi szabályozás hatással van arra, hogy az egyének hajlandóak és képesek-e idejükből az önkéntes munkára is áldozni. (ilyen jogilag szabályozott feltételek például: a heti munkaidő hossza, a kötelező oktatás vége, a nyugdíjba vonulás időpontja, illetve a nők munkaerő-piaci részvételét meghatározó rendelkezések.) Tisztán gazdasági szempontból is nyilvánvaló, hogy mindez a kormányzati mérlegelés fontos tényezője lehet, és az önkéntesség kedvezőbb feltételeinek megteremtését eredményezheti minden szektorban, minden állampolgár számára.

Másodszor, a részvételt régóta a jó irányítás-kormányzás és a fejlődés lényeges alkotóelemének tartják. Az önkéntesség az egyik kulcsterület, amelyen keresztül kifejezésre jut az állampolgári elkötelezettség, az állampolgárok közötti bizalom és kölcsönösség. Mindennek továbbépítésével az önkéntesség hozzájárul a társadalmi kohézió és stabilitás erősítéséhez. Egy sokszor idézett megfigyelő, Robert Putman, arra a következtetésre jutott, hogy az országok különböző részei közt tapasztalható teljesítménybeli eltéréseket az úgynevezett "társadalmi tőke" különbségére lehet visszavezetni. Ennek jellemzője az önkéntes szervezetekben való részvétel, vagy a horizontális, hálózati állampolgári együttműködés. A politikai stabilitás és a gazdasági fejlődés ugyanúgy összefügg a társadalmi együttműködés fejlettségével, mint az emberi erőforrással (humán tőkével) és az anyagi javakkal. Ezt támasztja alá, hogy minél erőteljesebb és sokoldalúbb az állampolgári szerepvállalás és együttműködés, annál kevesebb küszködés jellemzi a közösségek életét.

Harmadszor, az önkéntesség segíti azoknak az embereknek a társadalmi integrációját, akik a perifériára szorultak vagy kirekesztettek. Például a fogyatékosok részvétele az önkéntes munkában megváltoztathatja azt a velük kapcsolatos általános negatív vélekedést (sztereotípiát), hogy a fogyatékosok csupán a gondozás passzív fogadó alanyai lehetnek. Ehhez hasonlóan, a fiatalok részvétele az önkéntességben lehetőséget nyújt az önfejlődésükre, és értékes alapot jelent az állampolgárság gyakorlásához. Az idősek számára az önkéntesség pozitív hatással van az "aktív öregedés" folyamatára, mert fenntartja és javítja a testi és szellemi kondíciójukat, és hozzásegíti a friss nyugdíjasokat egy olyan új életforma kialakításához, amelyben már nincs szerepe a munkahelynek.

Negyedszer, az önkéntesség szerepet játszik a teljes foglalkoztatottsággal összefüggő célkitűzések megvalósításában, mert hozzájárul a munkanélküliek munkaerő piaci esélyeinek javításához. Az álláskeresőknél az önkéntesség önbizalmat adhat, kapcsolatokat a munkahelyek hálózatához, és lehetőséget bizonyos piacképes készségek fejlesztésére.

Appendix.

3. § A választási eljárás szabályainak alkalmazása során a választásban érintett résztvevőknek érvényre kell juttatniuk az alábbi alapelveket:

- a) a választás tisztaságának megóvása, a választási csalás megakadályozása,
- b) önkéntes részvétel a jelölésben, a választási kampányban, a szavazásban,
- c) **esélyegyenlőség** a jelöltek és a jelölő szervezetek között,
- d) jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás,
- e) jogorvoslat lehetősége és pártatlan elbírálása,